

PdF: IVp003

Praktické postupy při výuce dítěte s poruchou autistického spektra nebo jiným neurovývojovým postižením

Vyučující:

Mgr. et Bc. Lucie Mudroch Lukášová, M.Sc., BCBA

Mgr. Lucie Vozáková, BCBA

Co vás čeká

- 20.2. Úvod do ABA a PAS
- 5.3. Posílení a motivace
- 19.3. Párování a NET (Učení v přirozeném prostředí)
- 2.4. Mandy 1
- 16.4. Mandy 2
- 23.4. Problémové chování a instruktážní kontrola 1
- 14.5. Problémové chování a instruktážní kontrola 2
- 28.5. Volná diskuze (kolokvium 1. termín)

-role play, praktická zkouška dovedností, zkušební imaginární klient pro každého studenta

Podmínky splnění kurzu

- 8 povinných setkání na semináři (absence omluvenka přes studijní oddělení, v tomto případě není nutné odevzdat úkol z chybějícího semináře). Poslední seminář diskuze dobrovolný (+kolokvium)
- Kromě prvního semináře, po každém semináři povinný krátký úkol s praktickou aplikací získaných poznatků (rozebereme a úředáme zpětnou vazbu na dalším setkání)
- Celosemestrální úkol-video (upřesnění na konci prezentace)
- Kolokvium-rozprava nad semestrálním úkolem, krátká praktická otázka z probraných témat (ne biflování, porozumění:)

Jamie ABA Journey

[Jamie's 1-Year Journey Recap: Baseline and ABA Progress Journey #ASD #Autism \(youtube.com\)](#)

PAS

- jedná se o neurovývojovou poruchu, která se projevuje odlišným myšlením, vnímáním, chováním a nižší úrovní sociálních dovedností v sociálním kontextu
- váže se k raným fázím vývoje
- autismus nelze vyléčit, ale správnou intervencí lze zmírnit obtíže a začlenit dítě do běžného fungování

Kritéria pro diagnostiku PAS

- Deficity v sociální komunikaci a interakci
- Repetitivní chování, zájmy nebo aktivity
- Začátek problémů spadá do ranného věku
- Příznaky způsobují horší fungování dítěte v sociálním, školním či pracovním prostředí
- Nelze je přičíst poruše intelektu (často se ale spolu s PAS objevuje porucha intelektu)

Míra závažnosti

- Stupeň 1=vyžadující podporu
- Stupeň 2=vyžadující značnou podporu
- Stupeň 3=vyžadující velmi značnou podporu

Příspěvky na péči:

- 3 300 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost)
- 6 600 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost)
- 13 900 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost)
- 19 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost)

Kategorie základních životních potřeb

Kategorie základních životních potřeb (ZŽP) (více vyhláška 505/2006 Sb .):

1. **Mobilita** – chodit, vstávat a usedat, otevírat a zavírat dveře, chodit po schodech
2. **Orientace** – orientovat se v prostoru, rozeznávat pomocí zraku a sluchu
3. **Komunikace** – vyjadřovat se srozumitelně mluvenou řečí, chápat obsah přijímaných a sdělovaných zpráv, psát krátké zprávy
4. **Stravování** – najíst se a napít, dodržovat dietní režim
5. **Oblékání a obouvání** – vybrat si vhodné oblečení a obuv, samostatně se obléknout a svléknout
6. **Tělesná hygiena** – použít hygienické zařízení, vykonávat základní osobní hygienu jako mytí rukou, sprchování, čištění zubů, česání
7. **Výkon fyziologické potřeby** – včas použít WC, vyprázdnit se, provést očistu
8. **Péče o zdraví** – dodržovat předepsaný léčebný režim (braní léků, píchání inzulínu apod.)
9. **Osobní aktivity** – navazovat kontakty a vztahy s jinými osobami, plánovat a dodržovat denní režim, vykonávat aktivity obvyklé věku osoby
10. **Péče o domácnost** (u osob starších 18 let) – obstarat běžný nákup jídla a základních domácích potřeb, nakládat s penězi, ovládat běžné domácí spotřebiče, udržovat pořádek

Výskyt PAS

- Prevalence výskytu je zhruba 1/54 dětí
- Převažující chlapci (4,3 krát víc jak u holčiček)
- Raná diagnóza je velice důležitá pro pomoc dítěti
- V ČR by měl probíhat screening v 18 měsících věku dítěte u dětského lékaře

First words project

- Je to longitudinální studie, která se zaměřuje na vývoj dětí od 9-24 měsíců věku
- Díky této studii došlo k vytvoření webového programu, kde je možné otestovat dítě na znaky autismu-mezi 9-24 měsíci
- PAMATUJTE brzká diagnóza je velice důležitá kvůli jakékoliv práci s dítětem

First words project

- 16 by 16 aktivit s předmětem
- Každý měsíc by dítě mělo umět nějakou novou aktivitu s novým předmětem a ve věku 16 měsíců by mělo umět minimálně 16 těchto aktivit
- Aktivita:
- <https://firstwordsproject.com/16-actions-with-objects-by-16-months/#fb0=3>

First words project

- 16 by 16 gesta
- Dorozumívání je pro dítě velice důležité, jelikož se pak dítěti sociální komunikace dítěti pomáhá ve hře, spojení s rodiči. Dobrá komunikace dost často zabraňuje problémovému chování, které může vyplynout y toho, že dítě nekomunikuje
- Výzkumy ukazují, že vývoj gest mezi 9-16 měsícem predikuje schopnosti dítěte komunikovat o dva roky později
- Tudíž v 16 měsících by dítě mělo mít minimálně 16 gest
- Gesta:
- <https://firstwordsproject.com/16-gestures-by-16-months/#fb0=3>

VB-MAPP (hodnotící nástroj v ABA)

- 0-48 měsíců
- 3 levely
- v každém levelu určité dovednosti

ABA

APLIKOVANÁ BEHAVIORÁLNÍ ANALÝZA

Cooper, Heron and Heward (2007) definují ABA jako vědu, která využívá principy chování, systematicky je aplikuje k zlepšení sociálně významného chování, a experimentálně identifikuje proměnné, které jsou za tyto změny odpovědné.

Zkoumá vztah mezi chováním a prostředím.

Skinner, 30. l. 20.stol. (operantní podmiňování)

Chování

= činnost živého organismu

- vše, co děláme (včetně toho, co si myslíme, cítíme)
- pohyb organismu, nebo jeho částí v prostoru (Skinner)
- interakce organismu s jeho prostředím, která je charakteristická pohybem jeho částí v prostoru a čase, a která vede k měřitelným změnám v alespoň jednom aspektu prostředí (Johnston & Pennypacker)

JAK SOUVISÍ ABA S UČENÍM A VÝUKOU?

Je to chování?

Co dělám? test

- Musí být určitá akce/aktivita!
- Díváme se po aktivních slovesech
- trhám svůj domácí úkol, cítím hlad

Nejedná se o popisy stavů (není chování)

- ~~• jsem frustrovaný z úkolu~~
- ~~• mám špatný den, pozitivní přístup~~
- ~~• jsem tvrdohlavý~~
- ~~• očekávám výplatu~~

Test mrtvého

- Jestliže může něco “dělat” mrtvola, pak to NENÍ chování
- vznášet se na hladině, nevyrušovat, nespolupracovat
- může být kopnuta, nechat si dělat manikúru

To, co mrtvola “dělat” nemůže, je chování.

- mluvit
- chodit
- přemýšlet o tom, co bude vařit
- dýchat

Definice chování

Při definování chování se snažíme vyhnout explanatorním fikcím (vašim domněnkám, co je příčinou a funkcí chování):

Holčička při testu vše zvládá, ale když se zeptám během hodiny, tak nereaguje nebo reaguje špatně.

>> Nesnaží se / Nezajímá jí to / Má málo motivace k učení / Je v takovém vývojovém stádiu (popis stádia takovým způsobem je v pořádku, ale jako vysvětlení/ definice **NE**) = EXPLANATORNÍ FIKCE

Podobnými výroky nic neřešíme, jen znovu a znovu jinými slovy říkáme, KDE JE problém.

Učitelům takové popisy nepomáhají - neříkají, co změnit.

Budoucí cíl také není nejvhodnější jako vysvětlení chování (budoucnost nemůže ovlivňovat současnost - co když cíle nedosáhne?)

Správná operacionální definice

- **objektivní** (pozorovatelné - co vidíme, měřitelné)
- **jasná** (každý, kdo ji čte, musí být schopen poznat co chování, které popisuje je, a co není)
- **kompletní** (obsahuje příklady a výjimky, způsoby měření)

>> topografická definice (jak to vypadá)

- pokud známe funkci chování, můžeme napsat funkční definici chování

Příklady

Dobrá topografická definice

Během ranního kruhu se dítě zvedne a jde k druhé paní učitelce, začne s ní mluvit a při tom si bere do rukou předměty (papíry, tužky) ze stolu a háže je do koše (nejedná se o předměty na vyhození - odpadky).

Špatná topografická definice

Když chce dítě pozornost, chodí za druhou paní učitelkou a dělá nepořádek.

- nedělejte předpoklady o tom, PROČ, může se tak díť pro to, že je kruh pro dítě moc dlouhý a nudí se (ne pro to, že by chtělo pozornost)

Topografická definice chování

- nemáte reliabilní informace o funkci daného chování (nevíte, proč se něco děje)
- chování nevytváří konzistentní efekt na prostředí
- jiná chování nebo situace mohou dosahovat stejného efektu na prostředí (nerozlišíme funkci)

Funkční definice chování

- známe efekt na prostředí (funkci) - skrze analýzu dat o daném chování

Např.:

Vyhýbavé chování = jakékoliv chování, při kterém dítě reaguje na požadavek fyzickým vzdálením se ze situace po dobu delší než 20s.

Příklad: Lehne si na zem po dobu delší než 20s, když se mu řekne, aby si umyl ruce

Nepatří sem: verbální protesty během vykonávání požadavku

Cvičení

Napište svou (topografickou) definici těchto chování:

HLÁSIT SE

AGRESIVNÍ CHOVÁNÍ

Semestrální video

- Max. 15 minut (min. 10 minut)
- S dítětem, případně jiným studentem, přítelem atd.
- Vyzkoušet si párování a komentování během hry
- Termín odevzdávání je do půlnoci 20. 5. 2024
- Pokud zjistíte jakýkoliv problém s odevzdáváním, s předstihem se nám ozvěte. Doporučuji se ujistit před odevzdáním, že víte, jak na to!
- Video neakceptujeme přes email, jediná výjimka je nefunkční odevzdávárna (pokud nefunguje, pošlete nám fotku, ať můžeme věc řešit).